

הרב יצחק אברהם רונס
רב קהילה ברמת בית שמש

צירוף גר כדיין בבית דין לגיור

ראשי הפרקים

- א. גר כדיין ממונות ונפשות – דברי הגמרא בסנהדרין וביבמות
- ב. גר כדיין בבית דין לגיור – פסיקת האחרונים למעשה
- ג. פסיקתו של הטוב טעם ודעת ודיון בדבריו
- ד. בדין סמיכת חכם שאינו "ראוי לכל הדברים" - קושיית קצוה"ח
- ה. השגות האחרונים על קושיית קצוה"ח
- ו. מהות תפקיד בית הדין לגיור

שאלת צירופו של הגר בתור דיין בבית דין לגיור לא נידונה במפורש בגמרא ובספרי הפוסקים הראשונים. באחרונים נאמרו דעות שונות בענין בהסתמך על דברי הגמרא בענין מינוי הגר כדיין לדיני ממונות ונפשות.

א. גר כדיין ממונות ונפשות – דברי הגמרא בסנהדרין וביבמות

שני מקורות מרכזיים דנים בשאלת מינוי הגר לדיין.

במשנה בסנהדרין (לב,א) נאמר כי "הכל כשרין לדון דיני ממונות", כאשר בגמרא (לו,ב) מוסבר שהכוונה לרבות את הגר ואת הממזר הכשרים לדון דיני ממונות אף שאינם רשאים לדון דיני נפשות, משום שעל הדיין העוסק בנפשות להיות נקי מכל מום שהוא.¹

מקור מרכזי שני מופיע בדברי רבא בגמרא ביבמות (קב,א): "אמר רבא גר דן את חברו דבר תורה, שנאמר: (דברים יז) שום תשים עליך מלך אשר יבחר ה'

¹ זאת בהתאם לנאמר בהמשך דברי המשנה: "ואין הכל כשרין לדון דיני נפשות אלא כהנים לויים וישראלים המשיאין לכהונה", שעל כך אומרת הגמרא בסנהדרין שם: "מאי טעמא דתני רב יוסף כשם שבית דין מנוקין בצדק, כך מנוקין מכל מום. אמר אמימר מאי קרא: כולך יפה רעיתי ומום אין בך. ודילמא מום ממש? אמר רב אחא בר יעקב אמר קרא והתיצבו שם עמד, עמד בדומין לך. ודילמא התם משום שכינה? אלא אמר רב נחמן בר יצחק אמר קרא: ונשאו אתך, אתך בדומין לך ליהוי".

צירוף גר כדין בבית דין לגיור

אלהיך בו מקרב אחיך תשים עליך מלך, עליך הוא דבעינן מקרב אחיך, אבל גר דן את חברו גר, ואם היתה אמו מישראל דן אפי' ישראל".

הראשונים נחלקו בהבנת היחס שבין דברי רבא לבין דברי המשנה בסנהדרין.

לדברי רש"י רבא בא להוסיף על ההיתר שנאמר בגמרא בסנהדרין לפיו גר רשאי לדון בדיני ממונות, ולומר שאף בדיני נפשות יכול הגר לשמש כדין לדון את חברו הגר.²

לדעת תוספות כוונת דברי רבא היא שכשרות הגר לדון דיני ממונות אינה אלא בזמן שדן גר חברו, ואולם הגר אינו רשאי לדון את ישראל אף לא בדיני ממונות.³

ראשונים נוספים העלו קשיים נוספים כנגד שיטת רש"י,⁴ וכתבו להוכיח כנגד דבריו מהמשך דברי הגמרא ביבמות.⁵ אף שניתן ליישב קושיות אלו,⁶ נפסק

² רש"י יבמות קב,א ד"ה גר דן את חברו "דיני נפשות, דאילו דיני ממונות אפילו לכל ישראל דתנן (סנהדרין לב) הכל כשרים לדון דיני ממונות ואמרי' הכל לאתויי מאי לאתויי גר".

³ תוספות יבמות מה,ב ד"ה כיון דאמו מישראל, סנהדרין לו,ב ד"ה חדא לאתויי גר. בתוספות הוכיחו כן מכך שהגר פסול אף להתמנות כגבאי הממונה על הציבור (יבמות מה,ב בענין רב מרי בר רחל), "דהיכי אפשר דגריעי דיני ממונות ממילי דשררותא דמתא דבעינן אמו מישראל", ריטב"א קידושין יד,א ד"ה בב"ד של ישראל.

⁴ כך יש שהקשו על דברי רש"י מכח העובדה שאין ממנים לסנהדרין כי אם מאותם שמשאיין לכהונה: "ואינו נראה, דהא אין דנין דיני נפשו' אלא בסנהדרין של עשרים ושלשה, וגר פסול לישב בסנהדרין לא מיבעיא גר גרידא אלא אפי' אמו מישראל דבעי אתך בדומין לך ובעי' כשרין המשאיין לכהונה והאיך יתכן שידון גר את חברו דיני נפשות", תוספות ר"ד (קידושין עו,ב ד"ה אמר ליה).

⁵ בחידושי הרשב"א ביבמות שם (קב,א ד"ה אמר רבא גר דן) כתב שמוכח כן מהמשך הגמרא המלמדת שגר שאמו מישראל, כשר לדון את ישראל אך אף הוא פסול לשבת כדין בחליצה ("ולענין חליצה - עד שיהא אביו ואמו מישראל"). לדברי התוספות הדבר מובן שלענין חליצה דרשו שיש להקפיד כבדיני נפשות, ואולם לרש"י שגר שאמו מישראל כשר לדון אף דיני נפשות, יוצא שיש בדיני חליצה חומרא יתירה מדיני נפשות, ו"אטו מי עדיפא חליצה מדיני נפשות?! ("שאלו לפירוש רש"י ז"ל, לא מצינו כשר לדני נפשות ופסול לשום דבר", חידושי הרמב"ן יבמות מה,ב ד"ה כיון דאמו מישראל). בהסבר דברי המשנה בסנהדרין כתב הרשב"א, בשונה מהסבר התוספות, שדין המשנה "הכל דנין דיני ממונות" מתייחס לגר שאמו מישראל שרשאי לדון את ישראל חברו, וכן כתב הרמב"ם בפירושו למשנה שם.

⁶ כך בנוגע לקושיה ממה שאין ממנים את הגר לשום שררה, כתב ברשב"א (יבמות קב,א ד"ה אמר רבא) שאכן יש לחלק בין שררת הדין להנהגה קהילתית: "דמילי דשררותא עדיפי מדיני ממונות משום דדמי קצת למלך ולפיכך בעינן שתהא אמו מישראל". ובנוגע לשאלה כיצד יכול גר לדון דיני נפשות שהרי אינו משיא לכהונה, כתב ברמב"ן שיש לתרץ

להלכה כדעת תוספות כי "בית דין של ג', שהיה אחד מהם גר, הרי זה פסול לדון לישראל, אלא אם כן היתה אמו (או אביו) מישראל. וגר דן את חברו הגר, אע"פ שאין אמו מישראל" (שולחן ערוך, חו"מ ז, א; וכן ביו"ד רסט, יא).

ב. גר כדיין בבית דין לגיור – פסיקת האחרונים למעשה

לאור הדברים הללו נשוב לשאלתנו אנו, ונראה שלכאורה יש להכשיר את הגר לשמש כדיין בבית דין לגיור, שכן מדובר במקרה בו הגר דן את חברו שלא בדיני נפשות, ואכן כך כתבו מספר פוסקים בפשיטות.⁷

אולם, במקור ההלכתי הראשון שעוסק ישירות בשאלתנו זו נכתב בקצרה דלא כן.

בחכמת שלמה (יו"ד רסח, ד) כותב הרב שלמה קלוגר בקצרה כי ביאר באחת מתשובותיו כי "הדבר הזה תלוי בפלוגתת רש"י ותוס' יבמות (קב, א)", והיות ולהלכה נפסק כדברי התוספות משמע מדבריו שהגר אינו ראוי לשבת בבית דין לגיור. אמנם, בחכמת שלמה לא פירש את כוונת דבריו, ולא הסביר מדוע לדעתו הדבר תלוי במחלוקת רש"י ותוספות. בשו"ת במראה הבזק (חלק ג, פב), כתבו בביאור הדברים כי "נראית כוונתו שהוא מדמה גירות לדיני נפשות, הואיל ויכול לבוא לידי נפשות, כגון איסור אשת איש",⁸ והוסיפו שלמעשה יש לנהוג כדברי החכמת שלמה, שכן אין לנו לפסוק בניגוד לדבריו "הואיל ולא מצאנו פוסק שמכשיר במפורשות".⁹

כי הגבלה זו נוגעת למינוי קבוע בסנהדרין "אבל כשר הוא להושיבו בדיני נפשות ולמנות עמהן אע"פ שאינו משיא לכהונה", רמב"ן נדה, מט, ב ד"ה וה"ג וכן. ובחידושי הר"ן סנהדרין לו, ב ד"ה חד לאתויי גר, תירץ בדעת רש"י שגר כשר להתמנות לסנהדרין שבו כולם גרים.

⁷ כך למשל כותב הרב מרדכי פוגלמן בשו"ת בית מרדכי (חלק א, סימן פ), והרב ישראל זאב מינצברג בשו"ת שארית ישראל יו"ד סימן כב ("לדעתי הדבר פשוט... כמו דין את חברו כמו כן יוכל לקבלו", ושמוכח מדברי התוספות יבמות מו, ב ד"ה משפט "דאין לחלק בין גר לדיני ממונות"). וכן פסק למעשה הרב משה שטינברג בספרו חוקת הגר עמ' לג, על סמך דברי הפוסקים הנ"ל. בבית מרדכי שם כתב לבסס עוד את האפשרות למנות גר כדיין בבית דין לגיור אף על כך שמדובר במינוי ארעי, וכן על כך שהמתגייר מופיע בפני בית הדין מרצונו, ואין מדובר בדין בכפיה.

⁸ סברא זו מוזכרת בפסקי דין ירושלים, חלק ז, עמוד תיז, בפסק דין של הרב אברהם יצחק לוי, וכן בפסק של הרב שמואל חיים דומב, שם עמ' תכא: "יש מקום לדון ולומר דכיון שבמעשה הגרות הוא נהפך מגוי לישראל, ויש בזה נפ"מ להרבה דינין התלויים גם בד"נ, שמה יתורת ד"נ עליה".

⁹ אמנם, בנוסף לפוסקים המצוינים בהערה 7 לעיל. יש לציין עוד כי גם האדר"ת הסיק להתיר בשו"ת מענה אליהו סימן פח, וכמו כן בציץ אליעזר (חלק יג, פ) הביא לשונו של

ג. פסיקתו של הטוב טעם ודעת ודין בדבריו

אמנם המעיין בגוף התשובה המופיעה בהוצאה החדשה של שו"ת טוב טעם ודעת (כרך ו, עמ' תקצה) יראה שהרב שלמה קלוגר כלל לא כתב לדמות את דין הגרות לדיני נפשות, ואלו דבריו שם:

הנה הן אמת לדעת רש"י יבמות קב דגר דן את חברו גר הוי אפילו לדיני נפשות, פשיטא דיכול לקבל גרים ג"כ. אך לדעת התוס' החולקים שם וס"ל לדיני נפשות אינו יכול לדון, ובע"כ היכי דבעינן מומחים לא מהני גר אפילו לחברו גר, וא"כ הרי התוס' ביבמות מו, ב כתבו דגרות דומה לגזלות וחבלות דבעינן דוקא ג' ומומחים... וא"כ י"ל היינו רק ישראלים... (ולא) גר דאינו ראוי להיות מומחה וסמוך היכי דבעינן סמיכה....

הגר"ש קלוגר הבין בדעת תוספות כי פסול הגר מלשמש דיין לנפשות, מלמד כי הינו פסול מלשמש לדיין בכל מקום "דבעינן מומחים", ועל כן כתב לפוסלו לשמש כדיין גיור בהסתמך על דברי התוספות ביבמות שבעינן מומחים לכך.

נראה שדברי החכמת שלמה מבוססים על הנפסק ברמב"ם (סנהדרין ד, ח) שאין סומכין כלל, ואף לא לדיני ממונות בלבד, אלא את הראוי להתמנות עקרונית לדון בכל דיני התורה,¹⁰ הן מצד ידיעותיו והן מצד יתר תנאי מינוי הדיינים.¹¹

הרב שלמה זלמן בהר"ן שכתב כן כדבר פשוט [והדברים מצויים במקומם בשו"ת אבני קודש סימן מט, וראו בהערות המלבה"ד שם]. דברי הרב בהר"ן הובאו במאמרו של הרב ישראל מאיר יונה בבית הלל כד, עמ' קסד, שהסיק בעצמו שמעיקר הדין יש להקל בכך, אלא שלמעשה תלה זאת בהסכמת "ראשי הבי"ד והמקום", וזאת בכדי להסתמך אף על הדעות המכשירות את הגר לדון את ישראל על ידי קבלה.

¹⁰ "ויש להן למנות כל מי שירצו לדברים יחידים, והוא שיהיה ראוי לכל הדברים, כיצד חכם מופלא שראוי להורות לכל התורה כולה יש לבית דין לסמוך אותו וליתן לו רשות לדון ולא להורות באיסור והיתר, או יתנו לו רשות באיסור והיתר ולא לדון דיני ממונות... וכן כל כיוצא בהן", הלכות סנהדרין ד, ח. בלחם משנה ציין כי מקור הדברים בירושלמי, ואולם לכאורה יש להוכיח שהבבלי לא סברו כן, וראו בציץ אליעזר, חלק טז סימן נד שהביא שאלת המנחת חינוך שהקשה כן על דעת הרמב"ם.

יש להעיר כי אחת מהתנגדותיו של הרלב"ח לחידוש הסמיכה היתה מכח דברי הרמב"ם הללו שכן אין לנו כיום מי שראויים להורות בכל התורה כולה. הרב הרצוג (התחוקה לישראל א, עמ' 138) דחה זאת וטען שאין מדובר במעלה קשה כל כך להשגה, ולדבריו "רוב חניכי הישיבות בדורותינו, ואצ"ל הרבנים היושבים על כס ההוראה", ראויים להתערר בעטרה זו לאחר מספר שנים של שינון מסודר של "התלמוד, ארבעה הטורים, והרמב"ם"... בדומה לכך כתב העלי תמר מועד חלק ג, עמ' רלח, וראו עוד דברי הרב

לדעת רש"י שהגר כשר לדון את חברו אף לדיני נפשות, הגר נחשב עקרונית כמי ש"ראוי לכל הדברים" וניתן להסמיכו,¹² ואילו לדעת תוספות, היות והגר פסול מלדון דיני נפשות אף את חברו הגר, הוא אינו "ראוי לכל הדברים", ולא ניתן לסומכו כלל. מכאן שלדברי תוספות (יבמות מו, ב ד"ה משפט) המדמים גרות לדיני גזלות וחבלות אליהם נדרשים דיינים מומחים, הגר פסול לשמש כדיין לגיור "דאינו ראוי להיות מומחה וסמוך".¹³

ד. בדין סמיכת חכם שאינו "ראוי לכל הדברים" - קושיית קצוה"ח
אמנם, הנחה זו כי פסול הגר מלשמש כדיין לנפשות מלמד על כך שהינו פסול לכל מקום שבעיני דין סמוך, אינה כה פשוטה, ויש לדון בדבר לאור הנאמר באחרונים ביישוב קושיית קצות החושן (חו"מ ז, א).

קצוה"ח כתב שיש להוכיח, כנגד דעת תוספות, שכשרותו של גר לדון את חברו אף לדיני ממונות אינו אלא כאשר הוא בא לדון ללא כח כפיה. היות ולדעת התוספות הגר אינו ראוי לדון דיני נפשות, על כן הוא אינו "ראוי לכל הדברים" ואינו בר סמיכה, ומכאן שלדעת רבא (סנהדרין ג, א) שאף לדיני הודאות והלוואות נדרש מדאורייתא דין סמוך, מוכח שכשרות הגר לדון חברו בדיני ממונות אינו אלא דיון ללא כפיה.¹⁴

סולובייצ'יק בספר נפש הרב עמי' יח, שהדרישה היא להכיר רק את עיקרי הכללים ולא את כל פרטי ההלכות.

¹¹ ראה לשון הרמב"ם הלכות סנהדרין ד, ג, בעניין מינוי הסומא. וראה בשו"ת קול מבשר (א, יב) שתמה על החתם סופר (אה"ע צד), וקצוה"ח (ז, ב) שהעמידו את דברי הרמב"ם רק על הפסול בפסול הגוף או לחילופין על הפסול מחסרון ידיעה, מכח דבריו המפורשים של הרמב"ם בהלכותיו ובפירושו למשנה.

¹² ראו באמרי בינה (הלכות דיינים סי' טו), שפירש כן בדעת רש"י, שניתן לסמוך את הגר שהרי הוא ראוי לדון דיני נפשות של גרים מדאורייתא. וראו בנודע ביהודה תניינא יו"ד קפב, בהגהת בן המחבר, ש"גר צדק שייך במצות סנהדרין לדעת רש"י במסכת יבמות קב, א ד"ה גר וכו' דגר דן את חברו גר אפילו בדיני נפשות".

¹³ ואף שאנו מגיירים כיום ללא דיינים סמוכין מדין "שליחותיהו קעבדינן", טוען הרב קלוגר כי רק אלו שראויים עקרונית להיות סמוכים כשרים לכך. עוד הוסיף הרב קלוגר לטעון שיש מקום לפסול הגר אף מכוח טיעון נוסף: "כיון דכתיב משפט אחד יהיה לכם ולגר... אי"כ הוקשו זה לזה והראוי לכם ראוי לגר ושאינו ראוי לכם אינו ראוי לגר".

¹⁴ "דהא רבא סבירא ליה בפ"ק דסנהדרין (ג, א) דמן התורה בעינן סמוכין אפילו בהודאות והלוואות... ונהי דבחברו הגר אינו צריך מקרב אחיך אבל דין סמוכין לא חלקה התורה בין אזרח לגר. ע"כ צ"ל דמיירי רבא בלי כפיה ומשום הכי דן דבר תורה דלא בעי סמוך אלא בעל כרחו, ובלי כפיה לא בעינן סמוכין", לשון קצוה"ח שם.

ה. השגות האחרונים על קושיית קצוה"ח

רבים מהאחרונים חלקו על דברי קצות החושן, ויישבו את קושייתו בדרכים שונות. יש שכתבו¹⁵ שדין זה שאין ממנין אלא את הראוי להתמנות לכל דבר, אינו אלא דין לכתחילה אבל מינויו תקף בדיעבד,¹⁶ ועל כן יש למנותם במקום הצורך.¹⁷ אחרים הסבירו שאף שאין סומכים אלא את הראוי לכל, הנסמך עצמו יכול למנות כשלוחו תלמיד שאינו ראוי לכך בעצמו,¹⁸ עוד יש מי שתיירץ את הקושיה על סמך החילוק בין מינוי קבוע לכל חיי הנסמך לבין מינוי זמני.¹⁹ אחרים תירצו עוד את קושייתו על סמך החילוק שהציעו רבים בין הפסול מלמשם דיין לכל הדברים שאין לסומכו, לבין מי שמצד עצמו היה ראוי לשמש כדיין, אלא שאסורים למנותו מדין שררה.²⁰

¹⁵ יש שהוסיפו לדחות את קושיית קצוה"ח מכל וכל, וטענו שמוכח מהגמרות שהביא שאכן סומכים את הגר, וראו בשו"ת מהר"ש מוהליבר חו"מ סימן ט, והשוו לדברי הדברות משה קידושין הערה קיד עמ' רעג: "ומצד סמיכה משמע דסומכין לגרים כשראוין לסמיכה, דהא גר דן את חבירו דבר תורה כדאמר רבא ביבמות שם, והוא אף לגזלות וחבלות דבעינן מומחין".

¹⁶ "ובאמת היה אפשר לומר שאינו קשה כלל מה שהקשה קצוה"ח שזה שמביא הרמב"ם שאין סומכין לדיני ממונות אלא א"כ הוא ראוי גם לדיני נפשות הוא רק דינא דלכתחילה ולא לעיכובא", הרב חיים פינחס שיינברג, טבעת החושן א עמ' 22. בדומה לכך כתב בדברי יציב חו"מ סימן ב שכתב: "ואולי י"ל עוד דמ"ש הרמב"ם דבעינן ראוי לכל הדברים היינו לכתחילה, ובדיעבד שפיר מהני סמיכה לדבר אחד אף שאינו ראוי לכל הדברים". אולם יש לציין שהמנחת חינוך (מצווה תצא, אות טו), דחה זאת וכתב שלטעון שמדובר בדין "לכתחילה, אבל אם עברו וסמכו אותו הרי זה סמוך ומותר לדון במאי שהוא ראוי, זה אין סברא לפי עני"ד, כי בודאי מי שאינו ראוי להיות לסמיכה לא מהני בדיעבד ג"כ, והוי ליה מקדיש בעל מום וכו", ועל כן נשאר שם בצ"ע על דברי הרמב"ם.

¹⁷ כך כתב הרב חיים דוד הלוי בספר דבר המשפט הלכות סנהדרין (ד, ח) עמ' 174-175, ולדבריו דין זה "אינו אלא לכתחלה וכל זמן שישנם ראויים לכל התורה כולה". ועיינו עוד בעמוד הימיני עמ' לח, שלדבריו כל עיקר דין זה אינו אלא "מתקנת חכמים והידור בעלמא" ומצווה מן המובחר, ועל כן במקום צורך ממנים גם שאינם בקיאים במידה זו.

¹⁸ כן כתב באמרי בינה דיני דיינים סי' טו. ובדומה לכך כתב בשו"ת קנין תורה בהלכה (חלק ה חו"מ קלח, עמ' רכב), על פי דברי הצפנת פענח על הרמב"ם (הל' תפילה ח, יב), שעל אף שאין סומכין אלא את הראוי לדון בכל, מותר לרב למנות את תלמידו לתפקד כשלוחו, ו"בשליחות רבו דן למה שנסמך ממנו".

¹⁹ שדברי הרמב"ם על כך שאין ממנין אלא את הראוי לדון בכל הדברים "זה דוקא לענין סמיכה עולמית להיות דיין קבוע בעירו אכן לענין סמיכה באופן זמני להיות דן ארעי כדי למלאות מקום אחד מן הדיינים שהוצרך לצאת לדרך וכיוצא בזה, שפיר אפשר לסומכו לזמן אף שאינו ראוי לכל הדברים". הרב אליהו הורביץ, "בדין הראוי להוראה בסנהדרין", התורה והמדינה ט-י עמ' קל-קלב.

²⁰ כן כתב ליישב מהדיר תוספות ישנים יבמות (מה, ב הערה 25), שכן פסולתו של הגר "אינו פסול בגברא שפסול להיות דיין, אלא דין הוא במינוי, דאין ממנים גר משום שלשררה

על פי דברי האחרונים הנ"ל ביישוב שיטת התוספות מקושיית קצוה"ח, נראה שיש להתיר לגר לשמש כדיין בבית דין לגיור,²¹ (וכדעות הפוסקים שהובאו לעיל שכתבו כן מפורשות) וזאת אף אם נניח כדברי הגר"ש קלוגר שאין ממנין עקרונית כדיין גיור אלא את הראוי לסמיכה.

ו. מהות תפקיד בית הדין לגיור

אמנם, נציין לבסוף שיש שפקפקו בהיתר גר לגייר חברו מטעמים אחרים.

כך יש מקום לומר שגר פסול מלשבת בבית דין לגייר, משום שמעשה הגיור אינו רק דין בגר המתגייר עצמו, שהרי למעשה פוסקים בכך בית הדין ושופטים את עם ישראל כולו.²² בדרך אחרת יש לומר, שבית הדין לגיור דנים אמנם אך ורק את המתגייר העומד לפניו, ואולם הם עושים זאת בתור נציגי עם ישראל כולו שבשם באים הם להחליט אם לצרף את אותו הגר שלפניהם לקהל ה'.²³ אולם יצויין שאם נראה את בית הדין לגיור כנציגי עם

בעיני מקרב אחיך". וכתבו לדייק כן בלשון רמב"ם סנהדרין ב, ט שכתב ש"בית דין של שלשה שהיה אחד מהן גר הרי זה פסול..." "הנה לא כתב הרמב"ם שהגר פסול להיות דיין, אלא נקט... שהפסול הוא בבית הדין, כי השררה היא בתורת ב"ד". וכן כתב הרב יעקב דוד אילן בספר קובץ על יד חלק ב, סנהדרין ג, א עמ' רפב-רפג (ושוב בספרו משא יד ח"א עמ' שג). עצם החלוקה הנ"ל בין פסול לדיינות לפסול מינוי קיימת אצל מחברים נוספים, וראו בחידושי הרב שניאור קוטלר לסנהדרין (סימן ה, עמ' נח), בבד קודש חלק ג סימן מט, בפסקי דין ירושלים חלק ז עמ' תטו-תטז, בשם לשמואל שבועות סימן לה, ובשערי בנימין סנהדרין סימן לה.

²¹ והעירני הרב שלמה פיק שיש לצרף לכאן את שכתב באגרות משה (יו"ד חלק ד, סימן כו) בנוגע למינוי הגר לתפקידי שררה, "שהמצווה של ואהבתם את הגר מחייבת אותנו לקרובם ולהקל בכל עניינים אלו".

²² כך בשם הרב אלישיב בספר הערות למסכת קידושין עו, ב: "דלגייר את הגרים דבעינן בפני שלושה נראה פשוט בסברא דדיין שהוא גר פסול לזה, ומשום דעצם קבלת הגרים אל קהל ה' זה נחשב שדן בזה את כללות קהל ה'". יצויין שעל אף שבספר ההערות מובא משמו שאין לשתף גר בבית דין לגיור וכי הדבר הוא אף לעיכובא, בפסקי דין ירושלים דיני ממונות ובירור יוחסין חלק ז, עמ' תיז-תיח, מובא משמו להלכה למעשה שהדבר מוטל בספק. וראו דברי הרב ישראל מאיר יונה שכתב שהדבר תלוי במחלוקת אם ישראל קיבלו ערבות ונענשים אף על חטאי הגרים, ולדעות שאינם בכלל ערבות "נראה ודאי דהוי כגר שדן את חברו הגר", במאמרו בבית הלל כד תשס"ו, עמ' קסב.

²³ כך כתב בספר שלמי שמואל עמ' קלו מובא במאמרו של הרב צבי שכטר בקול צבי ד, עמ' רצט, (וחזר ונדפס בספרו גנת אגוז סימן לה), ושעל כן דרושים שלושה מישראל ופסולים הגרים לכך. והשוו לדברי הרב שניאור קוטלר (לעיל) שהסביר בדומה לכך את פסול הגר לשמש בבית דין לחליצה היות והם אינם פוסקים בכך הלכה, אלא משמשים בתפקיד ייצוגי כבית דין חשוב המייצג את עם ישראל כולו. בענין הגדרה זו של תפקיד בית הדין לגיור כמי שדנים בתור נציגי עם ישראל אם ברצונם לקבל הגר אל תוכם, ראו עוד בחוות בנימין עמ' תיא "שיסוד עיקרי הגירות, כתנאי ראשון, שכלל ישראל מסכימים לקבל

צירוף גר כדיין בבית דין לגיור

ישראל,²⁴ אין הדבר מחייב בהכרח שנמעט משום כך את הגר מלשמש כדיין לצורך זה, ואמנם מצינו מי שכתבו שגר רשאי להימנות לסנהדרין לאותם תפקידים שבהם הסנהדרין משמשים כנציגי עם ישראל ואינם דנים ופוסקים הלכה.²⁵

אותו לקהלם, וזה מתבטא בזה שבית הדין, שהוא בא כוחם של עם ישראל, מחליטים לקבלו", וכן במאמרו של הרב יהודה דוד בלייך בקול צבי ב, ע' 124.

²⁴ הרב שכטר חלק על דברי השלמי שמואל, וכתב שבית הדין לגיור מייצגים לא את עם ישראל כי אם את השכינה [וכדעת הבית הלוי (פרשת לך לך), והישועות ישראל (חוי"מ סימן ג) המובאים בדבריו]. עוד העיר, שבית הדין לגיור כלל אינם דנים ופוסקים, ותפקידם אינו אלא לקיים דבר בדומה לתפקיד בית הדין לענין חליצה. בשאלה זו אם בית הדין פועלים את הגיור או רק ממלאים תפקיד סביל דנו רביס, וראו לדוגמא, בקובץ שיעורים (כתובות יא אות לג), בדברי הרב זילטי בקובץ תושבע"פ יג, באבי עזרי (הלכות מלכים עמ' שעג), במשאת משה כתובות סימן יג, עמ' 42-46, ובשיעורי הגר"א כהנא שפירא לסנהדרין עמ' רנח.

²⁵ ראו במשא יד ח"א עמ' שד, (וכן בארץ הצבי בקונטרס הסמיכה עמ' רלד), שמלק בין מינוי גר לבי"ד הגדול לבין מינויו לסנהדרין קטנה שעניינה לדון נפשות.